

obec Lošany

Bitva u Kolína

Bitva u Kolína

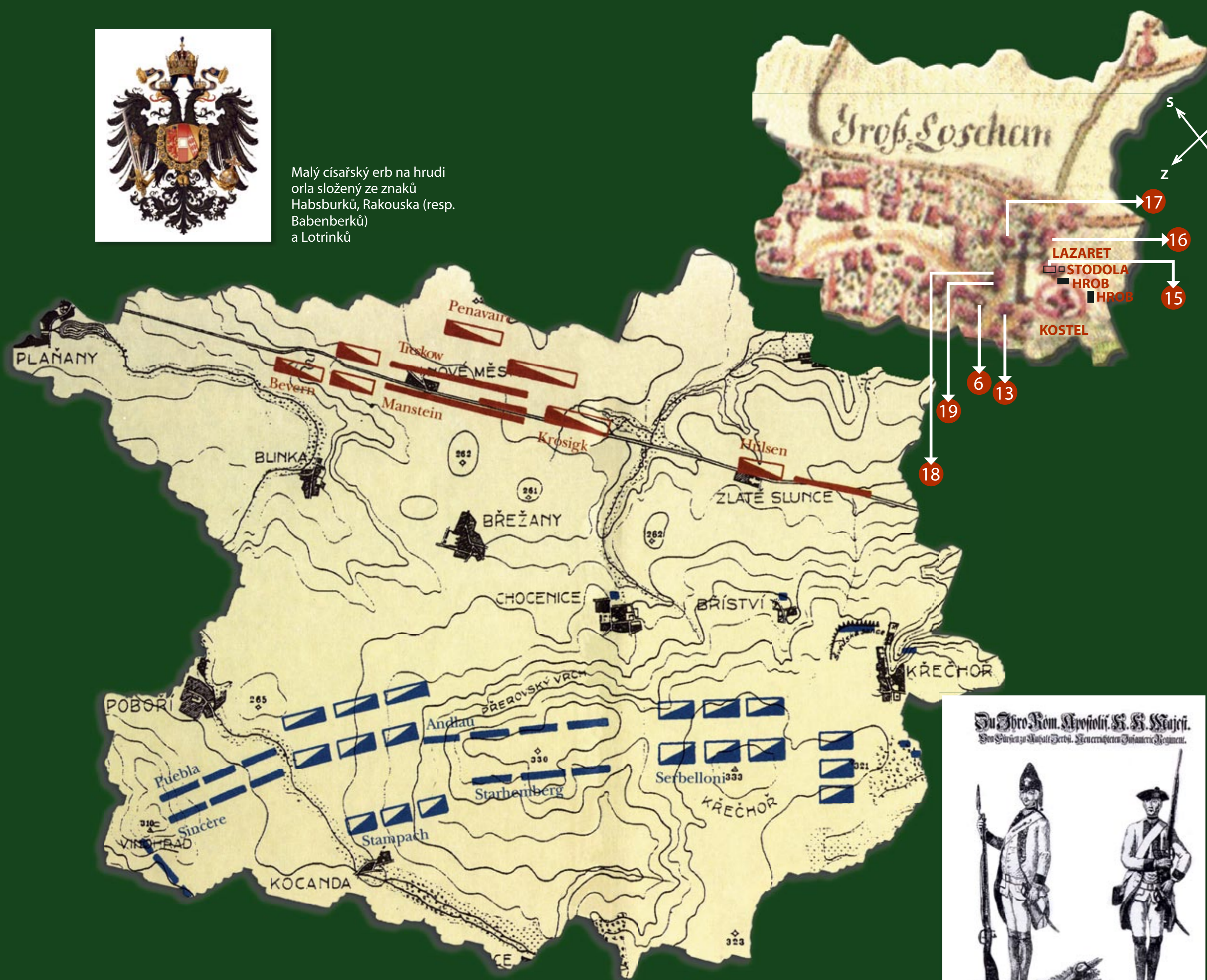
Spadá do období tzv. sedmileté války 1756 – 1763. V českých zemích také nazývána Třetí válkou slezskou. Iniciativní Fridrich II. vpadl v srpnu 1756 do Saska a odtud chtěl řídit protirakouskou ofenzivu. Tímto krokem došlo k zahájení války. Tažení pruských vojsk neslavilo z počátku k vítězství u Prahy z nepřátelského obležení. Habsburská armáda obsadila Slezsko, které však nedokázala udržet. Následovalo ještě několik bitev a oblehání a poslední byla bitva u Svidnice, kde rakouská vojska po těžkých bojích dne 9. října 1762 kapitulovala. Marie Terezie byla válkou vyčerpána a toužila po míru. Saský kurmí princ Fridrich Christian se nabídl za zprostředkovatele, císařovna využila příležitosti a zahájila 30. prosince 1762 mírová jednání. 15. února 1763 byl na zámečku v Hubertsburgu nedaleko Lipska uzavřen mír. Cenou za něj byla definitivní ztráta Slezska. Fridrich II. učinil jediný ústupek, při volbě římsko-německého císaře dal svůj kurfiřtský hlas ve prospěch syna Marie Terezie, arcivévodů Josefa. Tak skončila dlouhá válka, která kromě vysokých materiálních ztrát a ztrát lidských životů, nepřinesla nic nového. Marie Terezie stála po válce přesně tam, kde byla před ní. Žádného z vytyčených cílů nedosáhla.

Malý císařský erb na hrudi oříš složený ze znaku Habsburků, Rakouska (resp. Babenberků) a Lotrínků

Popis bojiště bitvy u Kolína

Bojiště můžeme vymezit na východě potokem Pekelským, na západě Bečvárkou, na severu silnicí č. 12 v úseku Plaňany – Kolín a na jihu spojnici obcí Radovesnice I., Lošany, Libodřice, Krychnov a Svojsice, ve dvou posledně jmenovaných byl po bitvě umístěn hlavní stan FM Leopolda Josefa Marii von Dauna. Po bitvě bylo v obci Svojsice slouženo Te deum jako poděkování za vítězství rakouských zbraní. V naší obci a v obci Libodřice (směrem na Kouřim) byly umístěny při bitvě a po ní lazarety, o čemž svědčí velké hromadné hroby. Centrem celého bojiště se stala obec Chocenice. Délka bojiště je zhruba dlouhá 9000 kroků (cca 6,5 km) a široká 4000 kroků (cca 2,8 km). Reliéf bojiště je dosti zploštělý, dominantami je Mušarov (331,2 m – tehdy se jmenoval Kamhajecký vrch) a Křečhoř (333,2 m) s kótou 321,5 m. Na severní straně kopce Bedřichov (279 m) u Nové Vsi I. (směrem na Poděbrady). Bitvy se zúčastnilo na straně císařsko-královské zhruba 54.000 mužů ve zbraní – 51 praporů řadové pěchoty, 42 rot pěchoty lehké i těžké (hraničáři a granátníci), 167 eskadron jezdeckých a 93 lehkých a 60 těžkých děl. Na straně pruské to bylo 36.000 vojáků – 32 praporů (20.000 mužů) pěchoty a 116 eskadron (asi 14.000 mužů) jezdeckých, podporovaných 62 lehkými a 28 těžkými děly. Zdálnivě ztracená bitva se změnila v rakouské vítězství. Na bojišti ukřičtili 22 pruských praporů a 45 děl. Prusové ztratili 392 důstojníků a 13.376 vojáků – z toho 5.380 bylo zajato, Rakusané přišli o 360 důstojníků a 7.754 mužů.

Tištěný verbířský patent. Marie Terezie

Popis místních poměrů v době bitvy

Lošany měly v té době asi 27 domů, žilo zde podle „Urbáře robotních povinností“ 6 sedláků, zbytek domkáři s rodinami. V Lošánkách je podobný počet domů, jmenovitě jsou uvedeni chalupníci: Bourek, Kryf, Mašin, Šupal, Lhoták, Roček, vdova Mašinová a Kovář Malina. Obě obce spadaly pod lošanecké panství, spolu s nimi obec Zibohlavý, Dolní Mančice, Rašovice, Kutlíř, Blínka a o něco později i Hradentín. V Lošanech stál gotický kostelík, který zaujímal plochu dnešní sakristie kostela sv. Jiří. Kolem něj byl hřbitov s nízkou zdíčkou.

Kronikář František Vavák uvádí ř bitvě tuto skutečnost:

„Lošanští neprchli v bitvě, ba šli až ku kříži kamennému za vsí (tím je míněno místo kde jsou dnes boží muka zvaná Kolovrat), na křížovatec cest ke Kolínu a ke Křečhoři. K chalupníci Anně Lhotákové přijeli ráno čtyři korysníci a dali si vovřit knedlíky. Sotvaže za stůl sedli, začala střelba i odkvapili říkouce: „Schovejte nám ty knedlíky, Prusové už stříli, ale my zase přijdeme!“ Po bitvě skutečně jeden přijel, ostatní padli (bydliště Anny Lhotákové bylo později čp. 17, původní dům však stál trochu jinde, poblíž silnice, pochopitelně byl menších rozměrů a jiného vzhledu, kryt doškovou střechou).“

Další zmínka kronikáře Vaváka:

„Lošanští, když se křečhořský lesík mýtil, (jednalo se o tzv. doubravu, v blízkosti hranice katastrů) našli tam peníze a tolik kouli, že jich plně klobouky domů přinášeli. Rychtář lošanecký, Jan Kruliš, našel, když jednou po velkém přiválu do Blínky jel, v jednom úvozu kostelíve, ostruhy jeho domů vzal, kosti hlouběji pohřbil.“

V knize Jaroslava Procházky je následující zápis: „Když roku 1757 Marie Terezie a Bedřich II. svedli bitvu u Kolína, byli ranění převáženi do Lošan čísla 15, kde byl zřízen provizorní lazaret. Mnoho raněných bylo umístěno i v kostele a blízké stodole. Ranění, kteří zemřeli, byli pohřbeni do společného hrobu naproti stodole a do dalšího hrobu v blízké roklí za kostelíkem (naproti kontribuční sýpce).“ Manželka Jaroslava Procházky pocházela právě z čp. 15.

Pro úplný přehled jak vypadalo okolí lazaretu - čp. 6 - hospoda, jmenován Lukáš Miškovský s manželkou Kateřinou (dnes pohostinství „Na rozcestí“); čp. 13 - dnešní obecní úřad - „škola zchátralá, dřevěná, postavená v r. 1713; čp. 14 - tkadlec Jan Brož s manželkou Veronikou; čp. 15 - bydlel Jiří Štípek s manželkou Kateřinou a Matěj Poborský se ženou Dorotou; čp. 16 - žil Jan Cukr a jeho děti Anna a Jiří; čp. 17 - bydleli Václav Lhoták a jeho žena Anna; oproti dnešní autobusové zastávce ve směru jízdy na Kolín bylo čp. 18 a 19 - jako obyvatelé jsou uváděni Josef Sadilek s manželkou Annou, Jan Doskočil a jeho žena Anna, Matěj Beneš s manželkou Dorotou.

Obyvatelé některých sousedních obcí své domovy před bitvou opustili, je doloženo, že Lošanští se zúčastnili odvozu raněných z bojiště, zcela určitě se podíleli na péči a pomoci raněným ve vsi a ovšem i na pohřbívání zemřelých, kteří ani nevěděli jméno místa, kde skončil jejich život.

V roce 2001 byly umístěny pamětní desky. Na kamennou zeď vedle domu čp. 53 - naproti je první ze dvou společných hrobů (dubový kříž), kde je pohřbeno kolem 800 vojáků. Tuto desku věnoval vojenský přidělenec Rakouské republiky v České republice generál Vogel, naproti kontribuční sýpce, u skály v kostelním parku, je pohřbeno kolem 1200 vojáků. Pamětní desky věnovaly: vojenské historické kluby General Commando zu Prag 1873 a Hoch- und Deutschmeister (Viedeň).

Vojenský řád Marie Terezie

Slavná éra rakouských a tím i rakousko-uherských císařských řádů a vyznamenání, začíná dnem 18. června roku 1757. Toho dne došlo k události, která přinesla významný zvrat v průběhu sedmileté války a která panovníci a císařovně Marii Terezii dodala novou víru ve vlastní schopnosti a odhodlání a sílu svých vojáků. Ve slavné bitvě, která onoho památného dne proběhla v labských rovinách u Kolína, rozdrtila rakouská vojska pod velením FM Leopolda Dauna intervenční pruskou armádu osobně vedenou králem Bedřichem II. Velikým. Nadšení z kolínského vítězství přimělo císařovnu k oceňování činů osobní chrabrosti před nepřítelem vyznamenávat důstojníky císařské armády a to bez ohledu na hodnost, společenské postavení, národnost a náboženské vyznání. Tak vznikl věhlasný „Vojenský řád Marie Terezie“. Řádový svátek byl stanoven na 15. října, den sv. Terezie. Prvním nositelem velkokříže se stal FM Karel vévoda Lotrinský, za ním pak FM Leopold Josef Maria von Daun, GdK Férenc Leopold hrabě Nádasdy de Fogaras. První řádová promoce proběhla 7. března 1758. Velkokříž byl udělen celkem 61 krát.

Pro odznak řádu byl zvolen rovnomerný zlatý, bíle smaltovaný kříž tlapatých ramen, zakončených vlnovitě prohnutou linií. Pro svoji tvarovou originalitu nese od té doby tento typ kříže označení tereziánský. Na střed kříže byl položen kruhový medailon, který na licové straně uvnitř bílého mezikruží s opisem „FORTITUDINI“ (Statečnosti), nesl v kruhové ploše tzv. babenberské břevno na červeném poli stříbrný (zde bílý) vodorovný pruh. Rubový medailon rámovaný zeleným mezikružím se zlatým vavřínovým věncem nesl na bílém poli barokně provedené zdobné iniciály M T (Maria Theresia) a F (František Štěpán Lotrinský - manžel císařovny). Záležitosti řádu spravovali řádoví úředníci - kancléř, pokladník a grefér.

Die Schlacht bei Kolín

Im Jahre 1756 - beginnt der Dritte Schlesische Krieg, der auch Siebenjähriger Krieg genannt wird. Im April 1757 marschierte der Preußenkönig Friedrich II in Böhmen ein und gewann am 6. Mai 1757 gegen Feldmarschall Browne in einer fünfstündigen Schlacht bei Prag. (Browne fand dabei den Tod). Doch in der Schlacht bei Kolín am 18. Juni 1757 wurde Friedrich II durch den Feldmarschall Leopold Graf Daun schließlích besiegt. Dieser Tag, auch als „Der Tag der Wiederersterhung der Monarchie“ verkündet, brachte für die Prager die Befreiung von der preußischen Belagerung. Danach folgten noch einige Schlachten. In der Letzten bei Svidnice, am 9. Oktober 1762 kapitulierten die Österreicher nach schwierigem Kampf. Maria Theresia, wirtschaftlich erschöpft, wünschte sich den Frieden. Am 30. Dezember 1762 hat sie durch den Kronprinzen Friedrich Christian von Sachsen als Vermittler die Friedensverhandlungen aufgenommen und am 15. Februar 1763 den Frieden von Hubertsburg geschlossen.

Die örtliche Verhältnisse in der Zeit der Schlacht bei Kolín

In Lošany, hier standen damals etwa 27 Häuser, lebten sechs Bauern und im Rest des Dorfes einfache Familien. An der Stelle heutiger Sakristie der St. Georgs-Kirche befand sich eine kleine gotische Kirche, umgeben von einem Friedhof mit einer niedrigen Mauer.

Im Buch von Jaroslav Procházka ist folgendes niedergeschrieben: „Als im Jahre 1757 Maria Theresia gegen Friedrich II die Schlacht bei Kolín führte, wurden die Verwundeten nach Lošany in das Haus Nr.15, welches vorübergehend als Lazarett diente, transportiert. Viele von ihnen lagen auch in der Kirche und in der nebenstehenden Scheune. Die Verstorbenen wurden in Massengräbern beigesetzt. Die Bewohner mancher benachbarter Dörfer flüchteten aus Furcht vor der Schlacht. Es ist belegt, dass die Bewohner von Lošany bei dem Transport und der Pflege der verwundeten Soldaten, sowie bei der Beisetzung der Verstorbenen geholfen haben. Im Jahre 2001 wurden Gedenktafeln errichtet. Eine befindet sich an der alten Mauer neben dem Haus Nr.53 und wurde vom österreichischen Militärattaché General Vogel gestiftet. Gegenüber neben der Kirche steht ein Holzkreuz unter welchem 800 Soldaten beerdigt sind. Am Felsen hinter der St. Georgs-Kirche, wo in einem Massengrab rund 1.200 Soldaten begraben sind, ist eine Gedenktafel in tschechischer und eine in deutscher Sprache angebracht. Diese Gedenktafeln wurden vom militärhistorischen Klub Generalkommando zu Prag 1873 und von den österreichischen Hoch- und Deutschmeistern gestiftet.“

Vývoj uniform pěšího pluku maršála Leopolda Dauna v průběhu 18. století

Marie Terezie

narozena 13. 5. 1717 (Viedeň), zemřela 29. 11. 1780 (Viedeň), celým jménem Marie Terezie Walburga Amálie Kristýna, známá zpravidla jako „císařovna Marie Terezie“, často označovaná jako Matka dvou císařů, byla královnou uherskou (1741–1780) a českou (1743–1780) a manželkou Františka I. Štěpána Lotrinského, který byl 13. září 1745 zvolen římským císařem.

Bedřich II. Veliký

(něm. Friedrich II. der Große)

narozen 24. 1. 1712 (Berlín), zemřel 17. 8. 1786 (Postupim) byl pruský král z rodu Hohenzollernů vládnoucí v letech 1740–1786 a jeden z největších vojevůdců 18. století. Za své vlády pozvedl Prusko na úroveň velmocí a rozšířil državy svého rodu, zejména na úkor Rakouska (Slezsko). Současníci mu dali řadu přídomek, z nichž nejznámější jsou „Starý Fritz“ (der Alte Fritz) a „Hrobník“ (Totengräber).

Leopold Josef Maria von Daun

byl významný rakouský vojevůdce během válek o rakouské dědictví. Narozen 24. 9. 1705 (Viedeň), zemřel 5. 2. 1766 (Viedeň). Otec polní maršál Philipp Lorenz hrabě von Daun, kníže z Thiana. Podílel se na zpracování výcvikového řádu pro pěchotu a jezdeckto. Po vítězství u Kolína a v důsledku porážky prince Karla Alexandra Lotrinského u Štěrbohol a Lutynie (Leuthenu) roku 1757 převzal vrchní velení nad císařsko-královskou armádou. V letech 1758-9 zmařil plán Friedricha II. na dobytí Olomouce. Krátce poté byl jmenován státním ministrem a prezidentem dvorské válečné rady. Nositel Řádu zlatého rouna (1753) a Marie Terezie (1758).

FM Férenc Leopold hrabě Nádasdy de Fogaras

narozen 30. 9. 1708 (Radkersburg-Rakousko), zemřel 22. 3. 1783 (Karlstadt). 30. 4. 1758 byl povýšen do hodnosti polního maršála (Feldmarschall - FM). Ještě v březnu tohoto roku (7. 3. 1758) v době 1. řádové promoce Řádu Marie Terezie se stal (jako třetí v historii) nositelem velkokříže tohoto řádu.